

**Organmistrzostwo
Grzegorz Balchan**
ul. Rubinowa 22
43-382 Bielsko-Biała
tel. +48 603 093 672

Bielsko-Biała 2024-01-12

**HARMONOGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
przy organach piszczalkowych w kościele Parafii Rzymskokatolickiej pw. Podwyższenia
Krzyża Świętego w Starej Wsi**

ul. Ks. Wojtyłki 3 43-330 Stara Wieś

Charakterystyka instrumentu

1. OPIS INSTRUMENTU

Obiekt: Organy 11-sto głosowe, piszczalkowe o jednym manuale z sekcją pedału. Wiatrownice klapowo-zasurowe. Mechaniczna traktura gry - tonowa i rejestrowa

Budowniczy: Jakub Stankiewicz

Rok budowy: 1787

Szafa organowa: pochodząca z okresu budowy instrumentu usytuowana na chórze muzycznym w osi symetrii po przeciwnej stronie ołtarza. Prospekt z piszczalkami wykonanymi z blachy cynowej (stop organowy) umieszczonymi w pięciu polach piszczalkowych. Instrument posiadał tzw. krótką oktawę, częściowo przebudowany w 1979 roku przez Józefa Mokwę

Lokalizacja: Kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Starej Wsi

1.1. DYSPOZYCJA

Manual	Pedał
Pryncypał 8'	Subbas 16'
Szpicflet 4'	Fletbas 8'
Oktawa 4'	
Nazard 2' ² / ₃ '	
Superoktawa 2'	
Mixtura 2x 1' + ² / ₃ '	
Amabilis 8'	
Flet Minor 4'	
Flet Major 8'	

1.2. DANE POMIAROWE

Ciśnienie: 80 mm SW, mierzone na kanale powietrznym zasilającym wiatrownicę.

Wysokość tonu wzorcowego (Pryncypał 8') - 428 Hz przy temperaturze 7,6°C

Skok klawiszy:

Manual: 10 mm, zadęcie 5 mm

Pedał: 22 mm, zadęcie 12mm

2. STAN ZACHOWANIA

2.1. ZASILANIE POWIETRZE

Organy posiadają jeden miech konstrukcji pływakowej, usytuowany wewnątrz instrumentu. Miech ten posiada umieszczony w dolnej płycie miech klinowy spełniający funkcję nożnego podawania powietrza tzw. kalikowania. System nożnego podawania powietrza jest niesprawny. Miech wraz z klinowym podawaczem jest znacznie zabrudzony z dostrzegalnym procesem zniszczenia przez szkodniki drewna. Posiada widoczne pęknięcia oskórowania oraz niefachowe naprawy na fałdach i rogach. Konstrukcja miecha zachowana w stanie dostatecznym z widocznymi zniszczeniami przez szkodniki drewna.

Kanały dostarczające powietrze do wiatrownicy wykonano z drewna sosnowego, są znacznie zabrudzone z dostrzegalnym procesem niszczenia przez szkodniki drewna. Wykazują nieszczelności na skórzanych łączeniach (uszczelnieniach).

Przekrój zewnętrzny kanałów 19x20cm, orientacyjna długość łącznie to około 2m.

Wentylator do mechanicznego podawania powietrza z zastosowanym silnikiem elektrycznym umieszczony wewnątrz instrumentu.

2.2. STOŁ GRY (KONTUAR)

Stół gry wbudowany w prawą stronę szafy organowej (bokiem do ołtarza głównego). Klawiatury wykonane z drewna sosnowego. Posiadają okładziny z drewna hebanowego oraz celuloиду. Wykazują luz boczny na sztyftach prowadzących z brakiem kaszmiru (filcu tłumiącego). Rama klawiaturowa (boki klawiatury manualowej) dobrze zachowana, Klawisze klawiatury sekcji pedału wykonane z drewna sosnowego z elementami drewna dębowego. Rama klawiaturowa wykonana z drewna twardego. Nakładki klawiszy częściowo wytarte przez długoletnie użytkowanie wymagają rekonstrukcji. Wyciągi przełączników rejestrowych zachowane w dobrym stanie lecz wymagają ponownego filcowania zużytego przed długoletnie użytkowanie, posiadają ceramiczne szyldy z nazwami głosów rejestrowych.

2.3. WIATROWNICE

Wiatrownice (2 sztuki) konstrukcji klapowo-zasurowej z podziałem na stronę C i Cis zarówno w manuale jak i sekcji pedału.

Wykonane z drewna miękkiego (sosna) oraz twardego (dąb). Znacznie zabrudzone zewnętrznie i wewnętrznie wieloletnim kurzem, częściowo zniszczone przez szkodniki drewna.

Zaśniedziałe i zużyte mosiężne druty prowadzące klapy

Sprężyny klap w stanie dobrym - do renowacji i częściowej rekonstrukcji. Klapy tonowe bez filcowania, oklejone skórą —zużyta przez długoletnie użytkowanie

2.4. TRAKTURA TONOWA I REJESTROWA

Traktura (listwy, wałki skrętne) wykonana w większości z drewna miękkiego z elementami drewna bukowego oraz stali i metali kolorowych (mosiądz).

Traktura rejestrowa wykonana z drewna sosnowego i dębowego, uszczelniona skórą wykazującą krańcowy stopień zużycia.

2.5. STAN ZACHOWANIA MATERIAŁU PISZCZAŁKOWEGO

Nazwy głosów poniższego wykazu podano na podstawie napisów rejestrowych oraz na podstawie budowy piszczałek.

2.5.1. Pryncypał 8': piszczałki konstrukcji otwartej usytuowane w prospekcie (33sztuki) oraz na wiatrownicy ze stopu organowego. 4 sztuki drewniane usytuowane wewnątrz.

Głos kompletny, częściowo zrekonstruowany (33sztuki) około 2004 roku.

Pozostałe wykonane ze stopu organowego (stop cyny z ołowiem) znacznie zabrudzone, częściowo pocięte oraz uszkodzone w górnej części korpusów (przez niewłaściwe strojenie). Wymagana częściowa rekonstrukcja (8sztuk)

2.5.2. Szpicflet 4' : Głos kompletny, piszczałki drewniane konstrukcji otwartej. Wykonane z drewna miękkiego z elementami drewna twardego. Głos zachowany w oryginale. Piszczałki znacznie zabrudzone i częściowo zniszczone przez szkodniki drewna. Wymagana częściowa rekonstrukcja (50-60%) .

2.5.3. Oktawa 4': Głos kompletny, piszczałki cynowe konstrukcji otwartej wykonane ze stopu organowego (stop cyny z ołowiem) znacznie zabrudzone, częściowo pocięte oraz uszkodzone w górnej części korpusów (przez niewłaściwe strojenie). Materiał utleniony w stopniu nie pozwalającym na dalsze poprawne użytkowanie.

2.5.4. Nazard $2^{2/3}$: Głos kompletny, piszczałki cynowe konstrukcji otwartej wykonane ze stopu organowego (stop cyny z ołowiem) znacznie zabrudzone, częściowo pocięte oraz uszkodzone w górnej części korpusów (przez niewłaściwe strojenie). Materiał utleniony w stopniu nie pozwalającym na dalsze poprawne użytkowanie.

2.5.5. Superoktawa 2': piszczałki w całości ze stopu organowego konstrukcji otwartej. Głos kompletny, zachowany w oryginale, częściowo pocięte oraz uszkodzone w górnej części korpusów (przez niewłaściwe strojenie). Materiał utleniony w stopniu nie pozwalającym na dalsze poprawne użytkowanie.

2.5.6. Miktura 2X : Głos metalowy złożony, wielochórowy, 2 rzędowy konstrukcji otwartej ze stopu organowego. Niekompletny (brak 50%).
Znacznie zabrudzone, częściowo pocięte w górnych częściach korpusów przez niewłaściwe strojenie. Materiał utleniony w stopniu nie pozwalającym na dalsze poprawne użytkowanie.

2.5.7. Amabilis 8': piszczałki drewniane konstrukcji otwartej. Wykonane z drewna miękkiego z elementami drewna twardego. Zachowany w oryginale wymaga czyszczenia i częściowej rekonstrukcji.

2.5.8. Flet Minor 4' : piszczałki drewniane konstrukcji krytej. Wykonane z drewna miękkiego z elementami drewna twardego.
Głos kompletny, zachowany w oryginale.
Znacznie zabrudzone, pojedyncze ścianki części piszczałek zniszczone przez szkodniki drewna.

2.5.9. Flet Major 8': piszczałki drewniane konstrukcji krytej. Wykonane z drewna miękkiego z elementami drewna twardego.
Głos kompletny, zachowany w oryginale.
Znacznie zabrudzone, pojedyncze ścianki części piszczałek zniszczone przez szkodniki drewna.

2.5.10. Subbass 16' : piszczałki drewniane konstrukcji krytej. Wykonane z drewna miękkiego z elementami drewna twardego.
Głos kompletny, zachowany w oryginale. Piszczałki znacznie zabrudzone i częściowo zniszczone przez szkodniki drewna, ze względu na ich uszkodzenia należy się liczyć z częściową rekonstrukcją.

2.5.11. Fletbas 8': piszczałki drewniane konstrukcji krytej. Wykonane z drewna miękkiego z elementami drewna twardego.
Głos kompletny, zachowany w oryginale. Piszczałki znacznie zabrudzone i częściowo zniszczone przez szkodniki drewna, ze względu na ich uszkodzenia należy się liczyć z częściową rekonstrukcją.

3. PODSUMOWANIE

Organy zbudował Jakub Stankiewicz w roku 1787.

Instrument został wykonany starannie, z kosztownych i trwałych materiałów, o czym świadczy fakt, iż do dnia dzisiejszego poszczególne podzespoły instrumentu zachowały się w dostatecznym stanie, pomimo nieprzeprowadzania wcześniej gruntownych prac remontowych. Zachowana materia elementów konstrukcyjnych jest oryginalna. Istnieje konieczność zrekonstruowania elementów zużytych, czy też uszkodzonych przez szkodniki drewna.

Obecny stan instrumentu - po wieloletniej „służbie” - wymaga podjęcia zdecydowanych działań mających na celu przywrócenie mu blasku i piękna, poprzez wykonane prace restauratorskie, renowacyjne i rekonstrukcyjne.

Celem prac restauratorsko-renowacyjnych powinno być przywrócenie pełnej sprawności instrumentu, z przeznaczeniem go do obsługi liturgicznej i koncertowej.

Instrument posiada walory dzieła zabytkowego, w związku z tym jego zachowana forma powinna zostać nienaruszona.

Wszelkie prace należy wykonać starannie, stosując odpowiednie materiały i technologie. Ponadto należy sporządzić dokumentację oraz inwentaryzację pisemno-fotograficzną podczas etapów prac, jako cenne źródło informacji dla przyszłych pokoleń.

Zaleca się wykonanie większości prac w systemie warsztatowym. Oznacza to, iż możliwie największa ilość części organowych zostanie zdemontowana i przewieziona do warsztatu organmistrzowskiego. Tam urządzenia te zostaną odrestaurowane i należyście sprawdzone na urządzeniach warsztatowych, po czym ponownie zmontowane w kościele.

4. Planowane prace

Demontaż, czyszczenie, piszczałek prospektowych - oraz wewnętrznych
Czyszczenie i konserwacja środkiem owadobójczym „Hylotox Q” wnętrza szafy i wiatrownicy

Traktura:

- demontaż, czyszczenie i konserwacja.
- rekonstrukcja i konserwacja elementów uszkodzonych (ok .45sztuk)
- montaż i całościowa regulacja wszystkich 468 elementów.
- rekonstrukcja zużytych mosiężnych końcówek abstraktów

Kontuar:

- czyszczenie, konserwacja
- rekonstrukcja części uszkodzonych nakładek klawiszy oraz polerowanie
- kaszmirowanie klawiszy (49 sztuk).
- renowacja i częściowa rekonstrukcja klawiszy sekcji pedału

Piszczałki metalowe:

czyszczenie, prostowanie. Całościowa rekonstrukcja głosów: Oktawa 4' , *Nazard* 2²/₃ , Superoktawa 2' , Mixtura 2X oraz Pryncypał 8' (8 ostatnich sztuk)

Piszczałki drewniane:

czyszczenie, renowacja, konserwacja.
Częściowa rekonstrukcja piszczałek i stroików, uszczelnienie szpuntów.

Wiatrownice:

Demontaż, czyszczenie, regulacja, konserwacja środkiem owadobójczym, oraz częściowa rekonstrukcja kolców piszczałek, filcowanie i skórowanie klap oraz rekonstrukcja ciągów klap tonowych. Renowacja i częściowa rekonstrukcja sprężyn klap. Wymiana oskórowania pod listwami rejestrowymi, Wykonanie nowych (skórzanych) uszczelnień pomiędzy klapami tonowymi a wałkami skrętnymi.

Miech:

czyszczenie, konserwacja, renowacja z wymianą oskórowania. Częściowa rekonstrukcja.

Montaż elementów w szafie organowej

Intonacja głosów organowych.

Strojenie głosów organowych.

Wykonanie dokumentacji.